

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande - Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) – slutbetänkande från utredningen Reglering av yrket undersköterska

Yttrandet innehåller sammanfattande svar gällande utredningens avsnitt 12.3 och 12.6-12.9 (se nedan). Dessa sammanfattande kommentarer följs av mer utförliga svar gällande utredningens avsnitt 12.2, 12.4 och 12.5.

Vi instämmer i att:

- Socialstyrelsen ska meddela föreskrifter om kompetens för undersköterskeexamen och utfärda bevis om rättighet att använda yrkestiteln undersköterska. Vidare instämmer vi i att innehållet i utbildningen till undersköterska ska vara nationellt enhetligt för att säkerställa kvalitet (Avsnitt 12.3).
- Socialstyrelsens beslut om utfärdande av bevis om rätt att använda titeln undersköterska ska kunna överklagas (Avsnitt 12.6).
- Undersköterskekompetens är nödvändigt för delegering gällande läkemedelshantering. Detta ska regleras genom ändringar i allmänna råd 9 kap. 4§ HSLF-FS 2017:37 för att säkerställa patientsäker läkemedelshantering (Avsnitt 12.7).
- Statens Skolverk ska validera kompetens för att uppnå en nationellt likvärdig validering och utföra nödvändiga åtgärder för att underlätta att enskilda kan ansöka om bevis för skyddad yrkestitel. Vi instämmer även i att det är arbetsgivarnas ansvar att tillse att de personer som anställs har den kompetens som arbetsuppgifterna kräver (Avsnitt 12.8).
- Socialstyrelsen ska tillhandahålla kompetenskriterier och att dessa ska ligga till grund för Skolverkets utformning av en ny nationell utbildning samt för Skolverkets valideringsuppdrag. Samverkan mellan dessa instanser och arbetsmarknadens parter är självklar och nödvändig för att uppnå en nationellt sammanhållen struktur för denna skyddade yrkestitel (Avsnitt 12.9).

12.2 Skyddad yrkestitel införs för yrket undersköterska

Vi instämmer i att yrkestitel införs för yrket undersköterska för att uppnå patientsäker hälso- och sjukvård oavsett om regionen eller kommunen är huvudman och oavsett om hälso- och sjukvården ges i privat eller offentlig regi. Vi instämmer även i att Socialstyrelsen ska: pröva ansökningar om rätt att använda sådan skyddad yrkestitel, pröva yrkeskvalifikationer och reglera yrket. Därtill behöver regler om språkrav upprättas. Inför beslut av införande av skyddad yrkestitel behöver förtydligas hur språkrav ska kontrolleras och av vem. Därtill behövs språkrav även vid tillfällig utövning av undersköterskeyrket eftersom möjlighet att förstå varandra är ett grundläggande krav i alla möten mellan vårdpersonal och patient men även mellan vårdpersonal. Det är därmed även en förutsättning för att upprätthålla hälso- och sjukvård med kvalitet och patientsäkerhet.

Avseende att tillfällig yrkesutövning av yrket undersköterska ska vara möjligt behöver även framgå vad som menas med tillfällig. Kan ett sådant tillfälle

ske vid upprepade tillfällen av olika arbetsgivare äventyrar det kvalitet och patientsäkerhet.

2 (2)

Av utredningen framkommer att vårdbiträden anställs för hemtjänstupdrag men även utför hälso- och sjukvårdsuppgifter (s. 189) som de inte har erforderlig utbildning och kompetens för. Genom skyddad yrkestitel för undersköterskor säkerställs hälso- och sjukvård med kvalitet och patientsäkerhet ur ett juridiskt perspektiv. Men hur ska detta även bli en realitet i en vårdverksamhet med ständig brist på personal som kommunal hemtjänst och hemsjukvård? Förutom skyddad yrkestitel, kompetenskriterier, validering och en nationellt enhetlig utbildning till undersköterska behöver även arbetsgivarna ha dokumenterade arbetsbeskrivningar som förtydligar de arbetsuppgifter som är relaterade till den kompetens undersköterskor förväntas ha. Sådana arbetsbeskrivningar ska finnas utöver dokument som avser delegering. Av utredningen framgår även att det är oklart hur många idag som kallar sig undersköterskor utan att ha utbildning och kompetens för detta. Detta får till konsekvens att en verksamhet kan ha ett mindre antal undersköterskor än de tror sig ha. Detta framförs som oproblematiskt så länge det inte finns bemanningskrav på ett minsta antal undersköterskor i en verksamhet eftersom de ändå besitter den reella kompetensen utan att för den skull ha rätt att kalla sig undersköterskor (s 202). Detta är dock problematiskt när vissa arbetsuppgifter är direkt förbundna med en viss kompetens som kräver en viss utbildning med en specifik titel. Då kommer det i en verksamhet krävas ett lägsta antal undersköterskor för att alla typer av arbetsuppgifter ska kunna utföras.

12.4 Avgift för prövning av ansökan om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska

Vi instämmer i att prövning av ansökan om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska behöver beläggas med en avgift. Dock innebär den samtidiga frivilligheten att genomföra ansökan om prövning (s. 201) för bevis en risk som inte lyfts fram tydligt i utredningen. De som redan uppfyller kraven för anställning som undersköterska kanske inte är villiga att personligen ta den kostnad som prövningen medför. Det får konsekvenser för hälso- och sjukvården eftersom de som tidigare använt yrkestiteln undersköterska inte kommer kunna genomföra samma arbetsuppgifter som t.ex. delegering för läkemedelshantering. Vilken blir yrkestiteln för dem som inte frivilligt ansöker och betalar avgiften för prövningen och kommer de fortsättningsvis kunna motta delegeringar?

12.5 Ett straffsanktionerat titelskydd

Vi instämmer i att den som otillbörligt använder sig av yrkestiteln undersköterska ska dömas till böter. Men, på vem vilar ansvaret att göra anmälan om att så sker? Arbetsgivare behöver tillgång till ett nationellt register i enlighet med det som förs fram i avsnittet 12.2.2 för att kunna ta ansvar för och säkerställa att de som anställs med yrkestiteln undersköterska har erforderligt bevis.